مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رڼاګل اریوبزی

۲۰۲۱/۰۳/۰۵

د رحمان بابا په دیوان کې

د دین او دنیا تر منځ اړیکې

[زما په اند، د انسان غټ مشکل دا دی چې د خپل انسانیت په زور هغومره نه پوهیږي، لکه په خپل ځناورتوب چې پوهیږي؟ ښايي له دې امله به رحمان بابا (۱۶۶۳تر۱۷۳۹) زموږ دیومزاجه انسانانو دیومزاجي تـه کلک پام کړي وي او له دې امله به يې انسان مزاجي ته رابللی یو. ښوواند رڼا ګل اریوبزي په دې لیکنه کې د رحمان بابا بشري مقام ته کره کتنه کړې ده. اریوبزي د رحمان بابا مقام او د هغه له نظره د انسان انساني ماهیت (عدالت) په بریالیتوب سره راسپړلی دی. زه له ښوواند رڼا ګل نه د زړه له کومي مننه کوم چې د رحمان بابا د بشر دوستی په ګلبڼ کې يې زما غوندې د «نري»، «لندي» او په هیڅ ځای کې د «نه ځای کېدونکي» عاجز انسان برخه په خپله بریالی لیکنه کې کړې ده.]- رحمت ربي ځيرکيار، امریکا

غوښتل مې چې دبابا په دیوان کې ددین او دنیا تر منځ داړیکو په هکله د خپل نظر د څر ګندولو نه مخکې ددې دیوان په ارزښت یو څه ولیکم، خو فکر مې وکړ چې دا کار ځوک کولی شي؟ مګر یو بل بابا- دغزل بابا- همزه شینواری ده لیکلي دی چې:

ننداره دنندار چې دسترګو تور شوه
تور دسترګونندا ره دهرچشمان دی

هر بلبل يې دبقاسند ری و ا يي
د پښتو د باغ مالیار عبدالرحما دی

همزه څومره خوشبختی دپښتنو ده
چې په لاس يې درحما بابا دیوان دی

بڼ او بوستان دشنو شنو چمنونو، ډول ډول ونو او سرو زیړو ګلونو نه جوړ شوي وي او خان غنی خان يې تر کېب په دی ډول بیانوي:

باغ کې ځوک ګلاب شي ځوک شي سرو ځوک ورخاړی
ځو ک د منځ غنچه شي ځوک کبل د غاړی غاړی

زما شخصی اټکل خو دادی چې د رحمان بابا دیوان دپښتو ژبې د شعراوادب په بڼ کې همدا دمنځ غنچه ده، چې يې رنګ هسې يې خوند دی، چې يې ما نا هسې يې ښکلاده، چې يې خیال هسې يې ارمان دی، داد رحمان بابا دیوان دی، چې د پښتنی کلتور یوه پاکه آینه ده او ددی ملت دهويت تلپاتی نښا نه ده. زموږ ویاړخودادی چې په دی دیوان کې هم دین شته، هم ایمان شته، هم دعشق هغه جهان شته، چې پکې له اسما نه څه اوچت دانسان هسې مقام شته. درحمان بابا دیوان دانساني خوا خوږي، شعري او ادبي هنراود فکري ځواکمنی یوه بې ساری بېلګه ده. دنورو قابلیتو نو او مها رتونو په شان شعري هنر او فکري یا یو هنیزه ځواکمني هم میراثي نه دی، کسبي دی. مانا يې داده چې مور نا بغه دنیا ته نه راوړی بلکې روزی يي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په څیر و لولئ

هر انسان دهغه ځاګړي استعداد په بنسټ چي لوي پر وردګار يي په بيو لو ژيکي جوړښت کي ځای په ځای کړي دی، د چا پير يال(کورنی، مدرسه يا ښونځي او نور) په مرسته او دخپل زيار او همت په برکت د هنرونو، مهارتونو اود پوهنيزي ځوا کمنی لوړی کچي ته رسيد لی شي.
وايي چي درحمان بابا کورنی چا پير يال ببوزله و، دی په يوه غريبه کورنی کي دنيا ته را غلی دی. ببوزله کورنی چي ډيری يي د ليک او لوست له زده کړي هم بي برخي وي، دخپل اولاد سره دزده کړي او يو هيد نې په بهير کي دلا زمې مرستي توان نه لرل. دا په دی مانا چي نه دخپل کوچني سره دليک او لوست او د مد رسي د کتابونو په زده کړه کي کومه مرسته کولی شي او نه کوم کورنی ښونځۍ استخداملی شي. په دی صو رت کي دکوچني زده کونکي دمټو بار درنيږی. داسي ښکاري چي کوچني عبدالرحمان دا بار يوازې په خپلو متو وړی دی او دخپل لوړ همت او پر له پسي زيار او زحمت په برکت يي دادبي او شعري مهارت او ديوهې او عرفان هغو لوړو څوکو ته ځان رسولی دی چي له امله يي په پښتون ټبر کي د بابا لقب ګټلی دی. ده هندي ژبه زده کړي وه او ددې ژبي ادب او هندي فلسفي ته يي لار ميند لی وه. دعربي ژبي زده کړه خو د بابا لپاره ځکه حتمي وه چي نه يوازې ددينی پوهی ژبه وه او ده بلکي دادب ښکلا او نورو پو هنيزو زيرمو له مخي د نړی په دی برخه کي يوه شتمنه ژبه هم وه چي زده کړه يي اسلامي پو ها نو او د هغوي په ډله کي درحمان بابا لپاره هم ضرور وه. ده دفارسی ژبي دسترو شاعرانو او فيلسوفانو ليکني په غور لوستلي او سره په تله کړي يي دي. په خپل يوه شعر کي يي دسنا يي نوم را وړی دی او هغه يي دځان سيال يي ګڼلی دی. رحمان بابا ليکلي دی چي:

که دا ستا وصال دريا دی
زه ما هي يم د ر يـــا يي

د ا کما ن په رحمان مه کړه
چي بي تا بــه و پـا يي

پــه پښــتـو کي رحمان ووی
پــه فـا رســی کي سنا يي

رحمان بابا نه يوازې په پښتو ويلي او ليکلي دي بلکي دپښتني پوهانو اوشاعرانو ليکني يي لوستلي او تر کره کتني لاندی هم نيولی دی. ده په خپلو شعرونو کي دپښتو ژبي لويو شاعرا نو او پوهانو دمثا ل په توګه دخوشال خټک نومونه هم ياد کړيدي. بابا ليکي چي:

د چمن ګلونه واړه تری قربان شي
محــبوبا چي د چمن په ګلو ښنی ږدي

دا غزل پــه حـاشيه ولـيکه رحمانه
د خوشـال دبياض پـاڼي به ورېږدي

د د ومره زياتو ژبو زده کول، اوږدي او پرله پسي لوستني ، څيرني او ليکني ښيي چي بابا د ځينو د ګمان په خلاف دي جهان ته نه وه شا کړي بلکي د هغه په راز بانذې د پو هيدو له پاره يي ملا کلکه تړي وه. دی د د نيا په هکله د خپلو څيرنو نه وروسته دي پالي ته رسيدلی دی چي:

دا جهان دی خدای له عشقه پيداکړي
د جملــه وو مـخلو قـاتو پلار دی دا

ترعشق غوره بل څه کار په دنيانشته
تر همه کا رونو غو ر ه کا ر دی دا

بېله عشقه روز ګارونه واړه پوچ دي
که روز ګار دی خو بهتر روز ګار دی دا

وايي چي عشق داسمانی پريښتی يوه شغله ده، دميني څرک دی، محبت دی او په محبت کي يو سرکښه صداقت دی، چي يو ځل زړه ته ورسيږي، تل ترتله پا تي کيږي، له قيسه جوړ مجنون کړي په بېد ياکي سر ګردان، ګرځي ګرځي

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکي په څير و لولئ

نه ودریږی، بیا چي پرځي هم خوځیږي په ارما د خپل جانان، له عشقه نه صبریږي دا د میني لیونیان، لیونی تل یا تی شوي که مجنون دی، که فرهاد دی، که منصور دی، که رحمان، قرباني یې سر لوړي ده، په عشق کي د جانان، له داره نه ویریږي.

لیونتوب له لیو نیو تلو نی نه دی
که یې راج په خونه ورشي که تاراج

که یي سر لکه منصور غونډي په دار شي
دغه دار دی و رحمان وته معــراج

عشق عیش او عشرت نه دی، عشق هوا او هوس نه دی او عا شق هم کوم بوالهوس نه دی، عشق دنفس غلامی نه ده، دریا زاهدي نه ده او د ذکات او سخات مریدي هم نه ده. عشق لوړ خیالونه ،مینه، ارما نونه، له صداقت سره تړي اودسړیتوب رنګیني افسا ني تري جوړوي. خوهوا اوهوس خیال او ارما ن نه پیژنی، له زړونو میني ریبني اوباسي، انساني وجدان نفسي غوښتنو ته تسلیموي، محبت تر وحشت او سرلوړي ترعیاشي قربانوي او سړی دوحشت په لورروانوي. نو ځکه دبابا پیغام دادی چي د عشق لاره جدا اود هوس لاره جدا ده.نو:

بوالهوس دی عاشقی ته هوس نه کا
دا دروغ دی چي زر دوز شي بوریا باب

دا چي د بابا په عقیده دا دنیا له عشقه پیدا دنیا ده او په عشق بنا دنیا ده او دا چي دا دنیا د ادم او د حوا دنیا ده نو دا دنیا له عیبه پاکه او صفا دنیا ده. له دنیا کومه بدي نه را پورته کیږي نو ځکه درحمان بابا له خوا داسي ستایل کیږي:

ښه ده ښه ده دا دنیا
چي توښه ده د عقبا

پــه دنیـا کي بدي نشته
کــه بدي نــه و ی له تا

لوي پرورد ګار چي انسان په دی جهان کي پیدا کړي دی، نو هم یي د کړنې(عمل) توان او هم یي اختیار ور کړي دی. که انسان پاتي انسان شي او دخیر په لور روان شي، په دنیا به عشق حا کم وي، د ک له میني به جهان شي. او یا به دا لاره پرېږدي چي دشیطان په لار روان شي، ور نه جوړ یو تور شیطان شي، بي خبر له انسا نیت، له میني محبت، له خوا خوړی او صداقت دغضب یو قهرمان شي، بي ارمان اوبي ایمانه چي انسان شي، یو وحشت شي، یو ظلمت او بربر یت شي، حاکما چي ظالمان شي او وحشیان شي، دمیني دنیا ورانه شي او وران دعشق جهان شي، دا دنیا یو جهنم شي او ستی پکي انسان شي.نو ځکه بابا وایي چي:
په سبب د ظا لما نو حا کما نو
ګوراوکوراوپیښاوردی واړه یو دی
بد عمل نه یوازي دعشق له جهانه یو وحشي نظام جوړوي، بلکي بد عمله په بد عمل خپل شخصیت او حتی خپل انسا نی هویت هم تخریبوي، انساني ځانګړتیاوي کمزوري کوي. مینه او محبت ، انصاف او عدالت، وررولي او خوا خوږي خپل ځای کینې او ظلمونو، لوټماری ، اختلاس او فسا دونو ته پرېږدي. په دي لاره چي ښوک ځي دین او ایمان خوشي کوي، له انسانیت سره اړیکي شلوي او رحمان بابا یې په دی ټکو یادوي:

تر هغه لا نیکو کار بیګانــه ښه د ی
چي بد کـا رشي دچا زویه یالمسی

ای رحانه چي بد فهم بد کردار شي
را تــه وا یــه سپی بهتر دی که سړی

ځکه چي:

هومره زیان له خوړ اوخرسه نه رسیږي
لکـه ښوک په ادا میانو کي بد خوي شي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

سړي هوښ چې دسړي لـه تنه پا ځي
د سړيو په جامه کې خر بشوي شي

رحمان بابا د د نيا ټکی هم دنړۍ (جهان) اوهم دشخصيي شتمنۍ او ملکيت په مانا کاروي. په دوهم صورت کې هم د د نيا ځرنګوالی يانې ښه والی او بدوالی دانسان په هغو کړو پورې تړي چې له امله يې دنيا(شتمني) تر لا سه کوي. هغه دنيا چې په زور او په ظلمونو، په غضب، لوټمارۍ او په جنګونو، په سود، ريا، غلا او نورو فسادونو تر لاسه کيږي، له دين سره په تضاد کې واقع کيږي. حرامه د نيا له يوه جيبه وبل جيب ته او له يوې خزانې بلې خزانې ته ځي او راځي خو ملي شتمنۍ او ټولنيزي سوکالۍ ته ګټه نه رسوي او يوازې دغه ياهغه لوټمار د همدی د نيا په زورله ځانه فرعون جوړوي، دغرور او د وحشت په نيلي سپورشي بې وزله ځوروي ،څه بې رحمه يو جلاد شي، نيغ نيغ کيږي او چړې را پړکوي، د ژوند مانا يې داده چې وينه تويوي او سرونه پريکوي. دا وحشي چې حکمران شي سړيتوب پای ته رسيږي، دايمان نخښی شي ورکې له دين سره پريکړه کيږي. در حمان چې نه خوښيږي، همدا وحشي د نيا ده چې له دين سره نه جوړيږی. بابا په دی هکله ليکي چې:

د نيا بده د هغو ده
چې يې کسب وي ر يا
يا يې کسب د ريا وي
يايې و ګټی پـه غـلا
يا يې ټوله کړي په ظلم
يا د خمرو پـه سو دا
يا يې ور کا پـه شر ابو
يا يې و ر کـا پــه ز نــا
يا نا حق خونونه کـاندي
يــا مـالونه خوري د چا
عبـا د ت کا په ځان فرض
د پـا د شـا د ا مــر ا
حق بـا طل کا با طل حق
پــه سبب د رو ر يـــا
نــه يې ويـره وي له خدايه
نـــه يې شـر م نــه حــيا
د يوې ګـيـډی لــپـا ر ه
هــزار خو نــي کـا بيد يا
هميشـه يې لـه سـتـمـه
خــلــقـه و ي پــه غو غـا
ګوش وهوش يې هرګزنه وي
د مــظلو مــو پــه ژ ړ ا
د فر عو ن پــه څير ناست وي
بې پـر و ا او کــبر يــا

زور، ستم يا غلا، لوټماري، سود،جواري او ريا چې دچا کسب او هنر شي او دا عمل دلارې مل شي، شپه او ورځ چې تکراريږي، سړيتوب مخ په زوال شي، ننګ غيرت نه ليدل کيږي، دعمل دغه پايله ده، کوم شخصيت چې تخريب کيږي، سترګې سپينې شي، حيا شرم ورکيږی، دعمل دغه جزاده، دا انسا چې وحشي کيږي. نو ځکه رحما بابا وايې چې:

دوست دښمن دسړی واړه خپل عمل دی
هم په دا مـقدار يې ا جر موي په موي شي

هره ونــه چې کيږ ه پـه هغـه لـور د ه
عـا قبت يې پريواته پـه هغه سو ی شي

رحمان بابا په دې عقيده دی چې خدای(ج)انسان ته دښو او بدو چارو وس ورکړي دی، خو په ښو چارو يې ګمارلی او له بدو يې منع کړي دی.هغه ځوک چې دالهی امر په خلاف په بد عمل يانی دانسان په ځورونه دنيا راټولوي، په

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

حقيقت کې په حرامه دنيا پسې ځي، دين ته شا کوي او په دې ډول دين په دنيا بدلوي. نو ځکه بابا دا پوښتنه کوي چې:

بـد لوي پـه دنيا د ين او ايمان و لې
نه پوهيـږی په خپل سود وپه زيان ولې

در بخښلی خدا ی دهرې چارې توان دی
په ډير توان کې خپل سربولی نا توان ولې

د دې په ځای چې دين پريږدې او د دنيا درا ټولولو لپاره په زور، ريا اويا په کوم بل فساد لګيا شي ښه به دا وي چې د خدای در کړي توان نه کار واخلی او په ايمان لا س پورې کړې، کوم کسب او حرفه زده کړې، يو څه زيا ر شي، مشغول په کارشي، څه تنباکې شي لاسونه، يو څه پوهه او ليا قت شي او دا ننګ شي هم غيرت شي، چې مهار کړې دشتې غرونه، سندونه، دريا بونه. هغه دنيا چې له دې لارې حاصليږي، يو څه خيريې چا ته رسي، عبا دت کې حسابيږي اودا دنيا درحمان بابا له خوا داسې ستا يل کيږي:

مذ مت د د نيا مکړه
واو ره پند کړه د ا وينا
د د نيا په بازا ر کيږي
د هغه جها ن سو د ا
په دنيا کې ډيرحکمت دی
ور شـه وپـو ښته حکما
دنـيا کښت د اخرت دی
د ا خـبـر ه د ه ر ښتـبا
د د نـيا طا لبـان ډير دي
کـه يـی ځوک مـومي له چا
و لـې مرد پکې هغه د ی
چې سخـي وي يا پا ر سا
پـه د نـيا کې خطا نشـه
کـه خطا نـه و ي لـه تـا
کار همه وا ړه مو قوف دی
د سـړ ي پـه مـد عـا
کـه د ا نـا يي و پو هيږ ه
پـه روا پـه نـا ر و ا
فـتوا ونـيسـه په مـخ کې
پسـې مـخ کـړه په تقـوا
د نـيا نه د ی هغه د ين دی
چې لـه نـهی و ی سيـو ا

نو ځکه:

ما ته ملا په مشقت په محنت ښه ده
نه حـرا مـه هميا ني د چا تر مـلا

ړوند بهتر دی چې څه نه ويني په سترګو
نـه چې سترګې پـه پرد ي حـرام کـه و ا

وينو چې رحما بابا نه يوازې د د نيا په راز با ندې د پوهيدو له پا ره زيارونه ګا للي، څيړنې، فکرونه او سو چونه يې کړي دي بلکې د د نيا پر مخ روان ژوند يې هم تر کره کتنې لا ندې نيولی دی او دی پا يلی ته رسيدلی دی چې دانسان کړه وړه د د ين او د نيا تر منځ داړيکو په څرنګوالې کې ټا کونکې اغيزې لري، دين او د نيا سره يو کوي او يايې ديو بل په مقا بل کې دروي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

کله چې ملا وترې راپا څي دا د نیا چې جوړوي، ښکلي کوي، نو ځان هم دا نسانیت اوچت پړاو ته هسک کوي، رضا د پاک اله حاصلوي، دا اوښکي د مظلوم چې پاکوي. که چېرې نیکي
پرېږدي، په بدو کړي لا س پورې، د ابلیس په لار روان شي، یو دوزخ جوړ له جهان شي، را پیدا چې په دنیا کې ظالمان او مظلومان شي، هر ظالم وي بې ایما نه او ور نه جوړ وحشي حیوان شي، د حلا لو لار چې پرېږدی، په حرام پسې روان شي.
د ا حرامه دنیا، چې د د ین په سودا، د چا لاس ته ورغلې ده، رحمان بابا رټلې ده. بابا د بدو اعمالو پېره په نا پو هې اچوي او په دی عقید ه دی چې نا پوهي دانسان سترګې تړي، د ښو او بدو ،روا او ناروا، حلالو او حرامو او بالا خره دامر او نهي تر منځ په تو پیر پرده اچوي نو خکه لیکي چې:

په نظر د بې بصر لکه شام هسې سهر
لکه شام هسې سهر لکه سنګ هسې ګو هر
لکه سنګ هسې ګوهر لکه خاورې هسې ز ر
لکه خاو رې هسې زر لکه خیر هغسې شر
په نظر یې معلو مېږي همه وا ړه بر ا بر
په صوا ب او په خطا کې نه د لیل شته نه نظر
نه آ ګاه پخپل بهبود وي نه آ ګاه په خپل ضر ر
نه په عیب څه پو هېږي نه پو هېږی په هنر
لکه تش صورت بې ر وحه چې تصویر کا مصو ر
لکه تش کد و بې مغزه میا ن خا لي و تن پر ور

په نیکه لاره دتللو او له بدو دځان ساتلو له پاره د نیکو او بدو تر منځ په تو پیر باندې پو هیدو ته اړتیا شته ده نوځکه رحمان بابا پوهه او نیکې او پوهه او اخلاق سره تړي او هغه څوک رښتینی پوه ګڼي چې خپله پوهه دښیګڼی له پا ره کاروي، حق په ګوته کوي.خیر رسوي او د نیا روښانوي .دی لیکي چې:

عالمان دي روښنایې د دې دنیا
عالمان دي د تمام جهان پیشوا

که څوک لارغواړي وخدای وهم رسول ته
عالما ن د ي د دې لا رې رهنما

پوهه تر یوې اندلزې نفس تر کنترول لا ندې نیولی شي، دنیکې لور په ګوته کولی شي او په زړونو کې دعشق او مینې دبقا سره مرسته کو لی شي.نو ځکه سره له دې چې رحمان بابا د شاجهان او اورنګ زیب په شان شا هان تر منصور ځاروي او لیکي چې:

داورنګ زیب او شاجهان په شان اشراف
صد قه شه تر منصور غو ندې ند ا ف

خو په دیوان کې یې دمستبدو شا هانو او بد کا ره حاکمانو په خلاف سیاسي شعارونه، یا څون یا انقلابونه نه لیدل کېږي او په ځای یې داصلاح، تنویر او ښو ونې لار غو ره کوي. دانسانانو تر منځ جنګ له سره حرام ګڼي خو په خپله دحرامو، دنفس او شیطان په ضد دجنګ یو نه ماتیدونکي سنګر دی چې کلام یې هم لښکر دی هم افسر دی، دمردانو دا هنر دی چې به زړونو کې ځای نیسی، چې دا رنګ یې اثر دی، دا د سرو ګلونو کردی، دشیطان په زړه خنجردی، د دی کلام یوه نمونه داده:

کینه بده ده بېشکه جنګ حرام دی نه له نفس وشیطا ن سره کینه
د مر دا نو کار له نفس سره جنګ دی نه زنا ن غونډې له نقش و نګینه

د نفس او شیطان سره دښمنی، د انسان خوا خوږی، په انسان زړه سوي، د د ه دزړه سا تنه، دانسان کرا مت، پت اوعزت ته درناوي لنډه دا چې عملي انسان دوستي دلوي پر وردګار په در بار کې بې ریا بنده ګي ده او د همدغه انسان خدمت هغه بې شانه ذات ته تر بل هر څه ښه عبا دت دی، که څوک غواړي چې په رښتیا یو سپیڅلی مسلمان

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

شي، په پاکه لار روان شي، بي ريا او بي زواله يي ايمان شي، لاريي دادی چي خواخوږی دانسان شي. ځکه چي دانسان دزړه مقام څه اوچت دی تر اسمان، پوه به هله پری انسان شي چي همرازه د رحمـان شي.دی ليکي:

چي يي عرش اوکرسی لاندي دي ترسيوری
بالا تـر د ی هسي شا ن عـلـم د ز ړ ه

د خليـل تـر کعبي لو يه دا کعبـه د ه
کـه ابا د کـه څوک ويـر ان حرم د ز ړه

دا انسان که پوه په ځان شي، لږ څه مخه کړي وننګ ته، دنفس غلامی پريږدي او حق ته غاړه کېږدي، دمسلمان چي پوخ ايمان شي، ورته عرش دزړه مقام شي، له ريا ځنی لاس واخلي کينه ترک کړي، درحمن الرحيم په لارروان شي، نه ازار کړي دچا زړونه او نه دی له چا ازار شي، زړه چي زړه کي ځای پيداکړي او لعنت په تور شيطان شي، يوه دميني دنيا جوړه شي او جوړ دعشق جهان شي، درحما ن دغه ارمان دی چي انسان ورور دانسان شي. نو ځکه تينګار کوي چي:

ادم زاد په معنا واړه يو صورت دی   څوک چي بل ازاروي هغه ازارشي

يو صورت او دبشريت يوالی اووحدت داما نا لری چي هر انسان دانساني ماهيت له مخي دبل انسان په شان دی او توپير بيا په دی کي را ځي چي څوک څه کوي او په کومه لار روان دی. څوک چي بل ازاروي، دا يو صورت توټی تو ټی کوي، بغض کينه راپاروي، يو له بله جنګوي، دا انسان که لا انسان دی، غټ دښمن هم داسلام هم دانسان دی. دا د بل ازارول په ځان لعنت ويل دی، دا دبل رضا ساتل د ځان محبوبول دی. نو ځکه بابا راښيي چي:

ګاه دنورو رضابويه ګاهی خپله   پـه کا ر نـه د ه هميشـه خپله رضا
لـکـه ځان وهسي نورو ته نظرکړه   لـکـه ستا دی هسي ځان دی دهر چا

دا دبل اويا دنورو زړه ساتل، دا دبل په زړه کي ځان ته ځای نيول، دا دنورو درناوي او دبل عزت کول، دادځان په شا ن ونورو ته کتل، دهر چا سره عدا لت، دانسا ن لوړ کرا مت، دنورو پت عزت اود حق ملا تړل، دانسان دا انسانيت دی په ربښتيا، د مو من دا عبادت دی بي ريا. دا هم دين دی هم دنيا، هم دنيا ده هم عقبا. هم ننګ دی،هم غيرت دی، داهسي مرتبه ده بی همتا. راځه راشه يو څه ولوله غزلي دبابا:

نيک عمل هم نيک کردارهم نيم خويونه   هم جنت دی هم راحت په دادنيا
ضـد يت دسړي عمرپـه غذ اب کا   په کارنه دی ضـديت په دادنيا
لاس په سرپه سينه ا يبنی وهرچا ته   همـدغـه د ی شرافت په دادنيا
کـه بلـنده مرتبـه د چا پـه کار وي   لـو ی مقام د ی عدالت پـه دادنيا

رحمان بابا د جهان شموله فکرونو، ارمانونو اوخيالونو په پراخ افق کي هم ځيل کام، کلتور، کلی اوکور هير نه کړل او پښتون ټبر ته يي يوخاص پيغام خپورکړي دی چي، ښځينه يا نارينه جنس، دښه والي يا بد والي، اودلوړتيا او يا ټيټ والي، معيار کيد لی نه شي. ستر ستر لقبونه هم دنيکو عملونه او غوره صفتونه، ديوهي او هنرونو پايله ده چي د پلار په شان هم موراو دوررو په شان هم خور، هر ستر لقب ګټلی شي. دا يو که ننګيالئ شي، شي به بله ننګيالی، که چيرې يو باباشي ،بله هم انا کيدلی شي، اتل پکي هغه دی چي کوم ښه لقب ګټلی شي، دبابا کله خوښيږي چي نه ننګ او نه ايمان پکي ليد لی شي. نوځکه ليکي :

چي پـه ننګ او په ناموس تر تولو کم وي   خدای دی مور که په هغسی زويه بوره
ننګيا لي تر برو نه ښه دي او که نه وي   ننګيالی تـر له هم ښـه ده لـه تـر بوره

او زياتوي چي:

تر نا پاکو نارينه وو ده بهتره   پاک دا منه پرهيزګاره ارتينه
د ديندارې ارتينې تريوی کوښنی   صدقـه شه سل بی دينـه نارينه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپلې ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

د بابا دغه خبرې دا دننګ غيرت غزلې، موږ ته دخوشال ختک، ميرويس هوتک، احمدشاه دراني، سيد افغاني او دفخرافغان خان غفار خان نومونو ترڅنګ دنازو او رابعه بلخی، زرغونی او عايشه درانی، ملالی دميوند او ملالی يوسفزۍ نومونه هم رايادوي او ښيي چې سور شال دهسکې شملې او تور وربل دپګړې ول سره سيالي کولی شي. نو ځګه خور د وروړ سره په يوه مور چل کې، دزده کړې په سنګرکې ځومره ښکلی ليدل کيږی، جونه دوطن مې که ملالی سره سيا لی ته هوسيږی.

او ښيي چې سور شال دهسکې شملی او تور وربل دپګړی ول سره سيالی کولی شي.نو ځګه خور د وروړ سره په يوه مر چل کې،دزده کړې په سنګرکې ځومره ښکلی ليدل کيږی،جونه دوطن مې که ملالې سره سيا لۍ ته هوسيږی. همداوي وروستی کرښی. نور مجبور يم چې په دی ځای کې يې پرېږدم، دا بحث دی نوره بس.څه په سر کې پاتې نه دي زما و همدا وس. ته[ځيرکباره] په ونه ډېر نری يې اولږ لنډ.عينکې تل په سترګو شپه ورځ لامبې کتابو کې، په فکرونو فلسفوکې، په مانا کې شوي ډېر پنډ. په هيڅ ځای کې نه ځايږي، له هر ځايه ليدل کيږی، دا دومره چې ځليږی، زما ياره ځير کېا ره داغوښتنه وه دستا، په ما حق و دبابا، که مې کړی وي ادا؟ يوه وروستې خبره واوره، چې دا د مينې ليونيان چې دعشق په لمبو سوزي او څه رڼا يې چا ته رسی، دا دزړونو فاتحان، د د وي زړونو ته سلام، دا رحمان دی که خوشال يا پاچاخان دی، که خيام دی،که منصوردی يا مجنون دی، هيڅ نه فنا کيږی، چې په زړونو کې اوسيږي، تلپا تې يې ژوندون دی.

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ